

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства соціальної
політики України

№ _____

ПОЛОЖЕННЯ

**про організацію та здійснення державного гірничого нагляду,
державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства у сферах
промислової безпеки, охорони та гігієни праці в системі Державної служби
України з питань праці**

I. Загальні положення

1.1. Це Положення розроблено відповідно до Конвенції Міжнародної організації праці № 81 1947 року про інспекцію праці у промисловості й торгівлі, ратифікованої Законом України від 08 вересня 2004 року № 1985-IV, Конвенції Міжнародної організації праці № 129 1969 року про інспекцію праці в сільському господарстві, ратифікованої Законом України від 08 вересня 2004 року № 1986-IV, законів України „Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”, „Про поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення”, „Про охорону праці”, „Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення”, Положення про Державну службу України з питань праці, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2015 року № 96.

1.2. Положення встановлює механізм організації та здійснення Державною службою України з питань праці та її територіальними органами (далі – Держпраці) державного гірничого нагляду, а також заходів державного нагляду (контролю) щодо додержання законодавства (далі – заходи державного

нагляду) у сферах:

охорони праці в частині безпечного ведення робіт, промислової безпеки; безпеки робіт у сфері поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення;

функціонування ринку природного газу та діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки та потенційно небезпечними об'єктами; гігієни праці.

1.3. Це Положення поширюється на посадових осіб Держпраці, міністерства, центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання - юридичних осіб незалежно від форм власності та фізичних осіб-підприємців, які відповідно до законодавства використовують найману працю, їх відокремлені підрозділи, філії, представництва (далі – суб'єкти господарювання).

Дія цього Положення не поширюється на правовідносини щодо здійснення заходів контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва вибухових речовин і матеріалів промислового призначення.

1.4. У цьому Положенні терміни вживаються у такому значенні:

виробничі об'єкти суб'єктів господарювання – виробничі цехи, дільниці, служби, території, споруди, будівлі, приміщення, промислові майданчики, інші відокремлені виробничі структурні підрозділи, а також розміщені на них машини і механізми;

документи обов'язкової звітності – повідомлення про усунення зазначених у приписі порушень та інші документи, які повинні надаватися суб'єктами господарювання до Держпраці, за умови, що це визначено чинним законодавством;

загроза життю та здоров'ю працівників – виникнення умов, за яких подальше продовження виконання робіт або експлуатація (застосування)

об'єктів, машин, механізмів та устаткування несе ризик спричинення внаслідок цих умов фізичної шкоди працівникові, в тому числі такої, яка може призвести до смертельних наслідків;

машини і механізми - машини, механізми, устаткування, обладнання, транспортні та інші засоби виробництва;

обмеження виробництва – різновид часткового зупинення виробництва, яке передбачає зменшення технологічного навантаження підприємства, окремого виробництва, виробничого об'єкта, ділянки, на машини і механізми, устаткування, обладнання, транспортні та інші засоби виробництва;

повне або часткове зупинення робіт – зупинення або недопущення виконання всіх або певних видів робіт, які здійснюються суб'єктом господарювання на стадії будівництва (нового будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту), експлуатації, реконструкції або ліквідації; під час виготовлення, застосування або реалізації продукції, небезпечних речовин; користування надрами;

повне або часткове зупинення виробництва – зупинення усіх або деяких виробничих потужностей суб'єкта господарювання (у тому числі експлуатації підприємства, виробничого об'єкта, окремого виробництва, робочого місця, будівлі, споруди, приміщення, машин і механізмів);

уповноважена особа – особа, яку призначено власником для виконання визначених обов'язків і яка має відповідні повноваження для їх виконання.

Інші терміни у цьому Положенні вживаються у значеннях, наведених у Кодексі України про надра в частині поняття користування надрами, Господарського кодексу України в частині поняття суб'єктів малого підприємництва, законів України „Про охорону праці”, „Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” та інших законодавчих та нормативно-правових актів.

II. Вимоги до організації та проведення планових/позапланових перевірок

2.1. Заходи державного нагляду (контролю) здійснюються Держпраці згідно з цим Положенням у формі планових та позапланових перевірок суб'єктів господарювання, в тому числі їх відокремлених підрозділів, філій, представництв.

2.2. Перевірка суб'єкта господарювання проводиться шляхом безпосередніх інспекційних обстежень (оглядів) його виробничих об'єктів (цехів, служб, ділянок, територій тощо) посадовими особами Держпраці, а також перевірки відповідної документації, наданої на їх вимогу суб'єктом господарювання з метою визначення фактичного стану промислової безпеки, охорони та гігієни праці.

2.3. Планова та позапланова перевірка суб'єкта господарювання за рішенням керівників Держпраці або їх заступників може проводитись як самостійно посадовою особою Держпраці, так і спеціально створеною комісією, до складу якої включаються посадові особи Держпраці різних напрямів нагляду. В ході перевірки Держпраці до неї можуть бути залучені треті особи: юридичні особи (за виключенням органів державного нагляду (контролю) та фізичні особи.

Склад комісії визначається наказом Держпраці, у якому зазначається розподіл обов'язків між членами комісії під час здійснення перевірки відповідно до виробничих об'єктів суб'єкта господарювання, що перевіряються.

У разі перевірки суб'єкта господарювання-юридичної особи або фізичної особи – підприємця, які здійснюють господарську діяльність в різних регіонах держави через свої відокремлені підрозділи, в межах перевірки суб'єкта господарювання комісії з перевірки можуть створюватися окремо по кожному відповідному регіону або структурному підрозділу суб'єкта господарювання.

2.4. Строк проведення планової перевірки не може перевищувати десяти робочих днів, а щодо суб'єктів мікро –, малого підприємництва – п'яти робочих днів.

Строк проведення позапланової перевірки не може перевищувати десяти робочих днів, а щодо суб'єктів мікро –, малого підприємництва – двох робочих днів.

Продовження строку проведення планової або позапланової перевірки не допускається.

2.5. Планові та позапланові перевірки суб'єктів господарювання, у тому числі під час монтажу, демонтажу, налагодження, ремонту, технічного обслуговування його виробничих об'єктів, проводяться в робочий час, встановлений правилами внутрішнього трудового розпорядку суб'єкта господарювання, в присутності керівника або особи, уповноваженої керівником. Перевірки фізичних осіб – підприємців проводяться за їх присутності або за присутності уповноважених ними осіб.

2.6. На початку перевірки посадова особа (члени комісії) Держпраці, з метою правильності оформлення документів за результатами перевірки має право ознайомитися з установчими (реєстраційними) документами суб'єкта господарювання.

Якщо перевірка планова, посадові особи (члени комісії) Держпраці, крім зазначеного мають право ознайомитися:

із структурою суб'єкта господарювання, технічною та технологічною документацією, висновками про результати проведених експертних обстежень, аудитів, звітами про рівень та стан виконання профілактичної роботи;

матеріалами попередніх перевірок суб'єкта господарювання або його відокремленого підрозділу з питань, які належать до компетенції Держпраці, у тому числі перевірок, здійснених службами охорони праці, уповноваженими

особами цього суб'єкта і організаціями, до сфери управління яких відноситься даний суб'єкт господарювання;

станом виконання заходів щодо усунення порушень, виявлених під час попередніх перевірок;

висновками комісій з розслідування нещасних випадків і аварій на виробництві (у разі їх наявності).

Під час проведення позапланової перевірки посадова особа (члени комісії) Держпраці ознайомлюється тільки з тією документацією та матеріалами, які необхідні для з'ясування питань, необхідність перевірки яких стала підставою для їх проведення.

2.7. При проведенні перевірки посадова особа (члени комісії) Держпраці мають право одержувати від посадових осіб суб'єкта господарювання, які забезпечують вирішення конкретних питань з питань праці письмові та усні пояснення, що стосуються дотримання законодавства у сферах, віднесених до відання Держпраці.

Посадова особа (члени комісії) Держпраці та суб'єкт господарювання можуть фіксувати процес проведення планової або позапланової перевірки чи кожну окрему дію засобами аудіо- та відеотехніки, не перешкоджаючи здійсненню такого заходу.

Забороняється розголошення отриманої під час перевірки конфіденційної інформації суб'єкта господарювання, або інформації, яка відноситься до його комерційної таємниці.

2.8. Під час проведення перевірки суб'єкт господарювання зобов'язаний надати посадовій особі (членам комісії) Держпраці, необхідні довідки, пояснення, відомості, матеріали та документи з питань, що виникають під час перевірки, за необхідності забезпечити засобами індивідуального захисту та іншими засобами, необхідними для відвідування виробничих об'єктів суб'єкта господарювання, якщо це вимагає специфіка виробництва та визначено у

відповідних нормативно-правових актах, а також забезпечити присутність своєї уповноваженої особи.

Суб'єкту господарювання забороняється здійснювати будь-які дії, які перешкоджають посадовим особам Держпраці виконувати свої повноваження та обов'язки під час проведення перевірки.

III. Документи, які оформляються для проведення планових/позапланових перевірок.

3.1. Проведення планової перевірки суб'єкта господарювання, а також будь-якої перевірки суб'єкта господарювання, яка відповідно до вимог законодавства потребує отримання спеціального допуску на об'єкт перевірки та/або якщо об'єкт перевірки підпадає під дію Закону України „Про державну таємницю”, здійснюється за умови попереднього повідомлення суб'єкта перевірки про її проведення.

3.2. Повідомлення про проведення планової перевірки суб'єкта господарювання за формою, згідно з додатком 1, надсилається рекомендованим листом та/або за допомогою електронного поштового зв'язку або вручається особисто під розписку керівнику чи уповноваженій особі суб'єкта господарювання - юридичної особи, її відокремленого підрозділу, фізичній особі - підприємцю або уповноваженій ним особі не пізніше як за десять днів до дня проведення перевірки.

У разі неодержання повідомлення про проведення планової перевірки у передбаченому законом порядку суб'єкт господарювання має право не допускати посадову особу (членів комісії) Держпраці до здійснення такої перевірки.

Копії повідомлень зберігаються в Держпраці протягом трьох років.

3.3. Посадова особа (члени комісії) Держпраці, яка проводить планову чи позапланову перевірку, повинна мати при собі службове посвідчення і направлення на проведення перевірки за формою, згідно з додатком 2, підписані Головою Держпраці чи начальником територіального органу або їх заступниками та засвідчені печаткою, а у випадку перевірки режимних об'єктів – додатково допуск, оформлений у встановленому порядку, які перед початком перевірки пред'являються керівнику суб'єкта господарювання – юридичної особи, її відокремленого підрозділу або уповноваженій ним особі, фізичній особі – підприємцю або уповноваженій ним особі.

Перед початком проведення перевірок суб'єкту господарювання також надається копія направлення на проведення перевірки. У разі проведення позапланової перевірки за зверненням фізичної особи (фізичних осіб) про порушення, що спричинило шкоду її (їхнім) правам, законним інтересам, життю чи здоров'ю, суб'єкту господарювання додатково пред'являється копія погодження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері промислової безпеки, охорони праці, гігієни праці, здійснення державного гірничого нагляду на її проведення.

За наявності у суб'єкта господарювання журналу реєстрації заходів державного нагляду (контролю), перед початком здійснення перевірки посадова особа Держпраці вносить до нього відповідний запис.

3.4. У разі непред'явлення посадовою особою (членами комісії) Держпраці суб'єкту господарювання службового посвідчення і направлення на проведення перевірки, а у випадку звернення фізичної особи – копії відповідного погодження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері промислової безпеки, охорони праці, гігієни праці, поводження з вибуховими матеріалами, здійснення державного гірничого нагляду, не внесення запису про проведення перевірки до журналу реєстрації заходів державного нагляду (контролю) (за наявності такого журналу

в суб'єкта господарювання), суб'єкт господарювання має право не допускати посадову особу (членів комісії) Держпраці до здійснення такої перевірки.

IV. Проведення планових перевірок

4.1. Планові перевірки суб'єктів господарювання проводяться з періодичністю, визначеною Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».

4.2. Протягом планового року проведення більш як однієї планової перевірки щодо одного суб'єкта господарювання не допускається.

У разі порушення передбачених законом вимог щодо періодичності проведення планових перевірок, суб'єкт господарювання має право не допускати посадову особу (членів комісії) Держпраці до проведення планової перевірки.

4.3. Планові перевірки проводяться відповідно до річних планів проведення перевірок суб'єктів господарювання, які затверджуються територіальними органами Держпраці та оприлюднюються на їх офіційних сайтах не пізніше 1 грудня року, що передує плановому.

У планах перевірок суб'єктів господарювання зазначаються конкретні календарні дати початку кожної перевірки суб'єкта господарювання та строки її здійснення.

Внесення змін до річних планів проведення перевірок суб'єктів господарювання допускається виключно у випадках необхідності виправлення технічних помилок та зміни найменування суб'єкта господарювання.

4.4. Проведення комплексних планових перевірок суб'єктів господарювання здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської

діяльності».

4.5. Під час планової перевірки суб'єкта господарювання, який має велику кількість виробничих об'єктів (виробниче об'єднання, корпорація, комбінат, завод), допускається обмежуватися тільки перевірками служб, які повинні забезпечувати безпечне та безаварійне виконання робіт, та вибірковими перевірками окремих виробничих об'єктів.

У разі необхідності проведення перевірки суб'єкта господарювання за обмеженим переліком питань, допускається перевірка тільки тих його виробничих об'єктів, яких ці питання стосуються.

4.6. На підставі річних планів складаються графіки проведення планових перевірок суб'єктів господарювання, які затверджуються відповідними наказами територіальних органів Держпраці. Графіки перевірок мають містити найменування суб'єкта господарювання, що перевіряється, дату початку, строк та предмет перевірки.

V. Проведення позапланових перевірок

5.1. Позапланові перевірки суб'єкта господарювання проводяться на підставі наказів Держпраці, які мають містити найменування суб'єкта господарювання, що перевіряється, його виробничого об'єкта (за необхідності), строк та предмет перевірки.

5.2. Позапланові перевірки проводиться за наявності підстав, визначених Законом України „Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”.

Позапланові перевірки за зверненням фізичних осіб про порушення, що спричинило шкоду її (їхнім) правам, законним інтересам, життю чи здоров'ю, безпеці держави, проводиться тільки за наявності згоди центрального органу

виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері промислової безпеки, охорони праці, гігієни праці, здійснення державного гірничого нагляду. Проведення повторної такої перевірки за тим самим фактом (фактами), що був (були) підставою для проведеної позапланової перевірки, забороняється.

VI. Оформлення матеріалів та розпорядчих документів за результатами проведення планових/позапланових заходів

6.1. За результатами проведених планових чи позапланових перевірок суб'єктів господарювання складаються відповідні акти.

В актах зазначається стан виконання вимог законодавства суб'єктом господарювання, а в разі невиконання – детальний опис виявлених порушень з посиланням на відповідні вимоги законодавства.

Акти оформлюються з використанням комп'ютерної техніки або розбірливим почерком на друкованих бланках згідно із затвердженою уніфікованою формою Акта.

6.2. Не пізніше останнього дня перевірки два примірники акта підписуються посадовою особою (членами комісії) Держпраці, які провели перевірку, та суб'єктом господарювання або уповноваженою ним особою.

Один примірник акта вручається керівнику чи уповноваженій особі суб'єкта господарювання - юридичної особи, її відокремленого підрозділу, фізичній особі - підприємцю або уповноваженій ним особі під підпис.

Другий примірник акта протягом трьох років зберігається у структурному підрозділі Держпраці, що здійснював перевірку.

Якщо суб'єкт господарювання або уповноважена ним особа не погоджуються з актом, він (вона) підписує акт із зауваженнями, що є невід'ємною частиною акта.

У разі відмови суб'єкта господарювання або уповноваженої ним особи

підписати акт посадова особа Держпраці вносить до такого акта відповідний запис. При цьому, один примірник акта надсилається суб'єкту господарювання рекомендованим листом, а на другому примірнику проставляються відповідний вихідний номер листа, яким було відправлено акт, та дата його направлення.

6.3. Якщо в ході проведення перевірки суб'єкта господарювання (його відокремленого підрозділу) виявлено порушення вимог законодавства, посадова особа Держпраці на підставі відповідного акта складає обов'язковий до виконання припис щодо усунення порушень вимог законодавства (далі – припис).

Припис оформлюється з використанням комп'ютерної техніки або розбірливим почерком на друкованому бланку за формою, згідно з додатком 3, та реєструється в установленому порядку.

У разі, якщо виявлені порушення було усунено під час перевірки в присутності посадової особи Держпраці, або якщо до закінчення перевірки та оформлення акту перевірки суб'єктом господарювання була надана офіційна інформація щодо усунення порушення із підтверджуючими документами, запис у приписі щодо усунення відповідного порушення не вноситься. При цьому в акті перевірки вноситься запис „порушення усунено під час перевірки”.

6.4. Припис складається в день складання акта перевірки.

Якщо виявлені порушення не потребують їх негайного усунення, допускається складати припис в інший термін, але не пізніше п'яти робочих днів з дня складання акта.

6.5. Припис складається у двох примірниках, один із яких не пізніше п'яти робочих днів з дня складання акта надається суб'єкту господарювання чи уповноваженій ним особі для виконання. Другий примірник з підписом суб'єкта господарювання або уповноваженої ним особи залишається у структурному підрозділі Держпраці, що здійснював перевірку, де зберігається

протягом трьох років.

У разі відмови суб'єкта господарювання або уповноваженої ним особи від отримання припису, він надсилається рекомендованим листом. При цьому на другому примірнику припису, який залишається, проставляється відповідний вихідний номер листа і дата його направлення.

6.6. Припис може бути оскаржено до Держпраці або до суду в установленому законом порядку.

6.7. Право звернення з відповідним позовом до адміністративного суду у порядку та строки, встановлені законом, щодо застосування заходу реагування у вигляді повного або часткового зупинення робіт чи виробництва, виникає у разі виявлення під час перевірки:

порушень вимог законодавства про охорону праці та промислову безпеку, гігієну праці, що створюють загрозу життю або здоров'ю працівників;

порушень вимог Кодексу України про надра.

У разі виявлення факту перевищення безпечно-допустимих норм технологічного навантаження на підприємство, окреме виробництво, виробничий об'єкт, дільницю, машини і механізми (виникнення загрози життю або здоров'ю працівників при фактичному рівні технологічного навантаження) до адміністративного суду оформлюється позов щодо застосування заходу реагування у вигляді обмеження виробництва до допустимого безпечного рівня.

6.8. У разі якщо виявлені порушення несуть безпосередню загрозу життю або здоров'ю працівників, посадова особа Держпраці, яка виявила зазначені порушення, про зазначене попереджає суб'єкта господарювання або уповноважену ним особу та пропонує вжити заходів щодо негайного повного чи часткового зупинення робіт або виробництва (обмеження виробництва), про що в акті перевірки робиться відповідний запис та проставляється фактичний час повного чи часткового зупинення робіт або виробництва (обмеження

виробництва) чи вноситься запис про відмову суб'єкта господарювання від вжиття таких заходів.

6.9. Позовна заява до адміністративного суду щодо застосування до суб'єкта господарювання заходу реагування оформлюється на підставі відповідного акта перевірки у разі, якщо протягом однієї доби з часу надання припису суб'єкт господарювання не усунув порушення, які стали підставою для вжиття таких заходів реагування або не надав відповідну офіційну інформацію про усунення цих порушень.

6.10. Про стан виконання припису та усунення порушень у встановлені терміни суб'єкт господарювання повинен письмово повідомити відповідний структурний підрозділ Держпраці, що здійснював перевірку. У листі обов'язково вказуються номер та дата припису, номери порушень, які усунуто.

Після надходження інформації від суб'єкта господарювання щодо виконання припису та усунення порушень або ненадання такої інформації після закінчення терміну усунення порушень, Держпраці набуває право на проведення позапланової перевірки суб'єкта господарювання щодо виконання припису.

У разі неможливості повного усунення порушень у встановлений термін суб'єкт господарювання повинен письмово повідомити про це структурний підрозділ Держпраці, що здійснював перевірку, та звернутися до нього з клопотанням про продовження строку для виконання заходів щодо усунення виявлених порушень. Держпраці розглядає клопотання суб'єкта господарювання, визначає їх достатність та за наявності підстав може прийняти рішення про встановлення іншого строку усунення виявлених порушень.

6.11. У разі якщо суб'єкт господарювання може підтвердити достовірність виконання припису відповідними актами та документацією (наказами, відомостями, довідками, матеріалами фото, відео фіксації тощо),

позапланова перевірка виконання суб'єктом господарювання припису не проводиться за умови надання ним до Держпраці завірених у встановленому порядку копій цих документів та матеріалів.

Відновлення робіт чи виробництва суб'єктом господарювання після їх призупинення відбувається з моменту отримання Держпраці чи її територіальним органом (в залежності від того, хто ініціював призупинення), письмового повідомлення суб'єкта господарювання про усунення ним усіх встановлених судом порушень.

Позапланова перевірка усунення порушень, що призвели до повного чи часткового зупинення робіт або виробництва (обмеження виробництва) може здійснюватися виключно у разі звернення суб'єкта господарювання щодо проведення такої перевірки за його власним бажанням з метою надання відповідних доказів адміністративному суду для відновлення цих робіт чи виробництва або за рішенням суду.

6.12. За результатами перевірки у разі виявлених значних або систематичних порушень вимог законодавства Держпраці має право надсилати роботодавцю (власнику підприємства, установи, організації або уповноваженому ним органу, фізичній особі, яка використовує найману працю), подання щодо невідповідності окремих посадових осіб займаній посаді за формою, згідно з додатком 4, або передавати відповідні матеріали правоохоронним органам на посадових осіб для притягнення їх до відповідальності, якщо дії або бездіяльність таких осіб:

призвели до порушень, які створили безпосередню загрозу життю працівників;

були направлені на перешкоджання проведенню перевірки без правових підстав.

Про прийняте рішення із зазначеного питання суб'єкт господарювання або вища організація у місячний строк письмово інформує Держпраці.

6.13. За необхідності, інформація про результати перевірок та пропозиції щодо заходів з усунення виявлених під час перевірок порушень, а також проблемних питань, які потребують вирішення, доводяться Держпраці до відома міністерств, центральних або місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів, органів управління певної групи суб'єктів господарювання для вжиття ними відповідних заходів реагування.

Директор департаменту
заробітної плати та умов праці

О. Товстенко